

De

Kinderen, waar kies ik voor?

koffer

Praten over de kinderwens

Oefenmateriaal voor het voeren
van gesprekken met mensen met
een verstandelijke beperking

Inhoud

Kennismaken met de kinderwens	3
Bijstaan mensen met een verstandelijke beperking: probeer positief te blijven	4
Ruimte bieden en verkennen	5
Eerst vragen dan aandragen	6
Hoe kun je iemand met een verstandelijke beperking zo open en neutraal mogelijk benaderen?	7
Oefenen in het praten over een kinderwens	8
Bijlagen:	9
▪ Vijf casusbeschrijvingen	
▪ Observatielijst	
▪ Evaluatievragen	

Kennismaken met de kinderwens

Begeleiders en familie maken op verschillende manieren kennis met de kinderwens van iemand met een verstandelijke beperking.

Het kan zijn dat de persoon met een verstandelijke beperking er gewoon over praat. Bijvoorbeeld: 'ik wil een kind, want mijn zus heeft er óók een'. Of: 'we wonen nu samen, dan willen we ook een kind'. Het kan ook meer indirect geuit worden. Je merkt dat er veel aandacht uitgaat naar zaken die bij baby's horen: grote belangstelling voor babykleertjes, steeds in wandelwagens kijken, een verheerlijkte blik naar jonge kinderen. Je kunt ook ineens voor het voldongen feit komen te staan dat iemand met een verstandelijke beperking al zwanger is.

Wat doe je als een kinderwens ineens opkomt in een gesprek? Wat doe je op het moment dat een cliënt met een bewust geuite kinderwens komt? Wat doe je als je vermoedt dat een cliënt een kinderwens heeft? Wat doe je als je vermoedt of net te horen hebt gekregen dat een cliënt zwanger is?

Hoe ga je dan het eerste gesprek aan?

Wat is hierin belangrijk?

Hoe is je houding?

Welke vaardigheden heb je nodig?

.....

Wat doe je op het moment dat een persoon met een verstandelijke beperking met een kinderwens komt?

Bijstaan mensen met een verstandelijke beperking: probeer positief te blijven

In de praktijk zien we nogal eens dat zodra iemand met een verstandelijke beperking een kinderwens uit of als het vermoeden bestaat van een kinderwens, alle alarmbellen gaan rinkelen.

Twijfel aan ouderschapscompetenties, zorgen over de ontwikkeling en het welzijn van het kind maken dat je als hulpverlener het onderwerp vaak vanuit angst benadert. Bijna automatisch treedt er een controlemechanisme in werking en communiceer je bewust of onbewust: 'Niet doen!'

Toch zijn dit niet de gedachten die je zullen helpen om adequaat ondersteuning te bieden. Het bij voorbaat opplakken van een risicolabel maakt dat de mogelijk toekomstige ouders zich van je afkeren in plaats van dat je hen daadwerkelijk kunt bijstaan.

Probeer daarom mensen met een verstandelijke beperking zo positief mogelijk te benaderen en luister naar wat zij te vertellen hebben.

.....

Het bij voorbaat opplakken van een risicolabel maakt dat de mogelijk toekomstige ouders zich van je afkeren.

Ruimte bieden en verkennen

Het allerbelangrijkste is dat de wens op zich er mag zijn. Dat is niet hetzelfde als goedkeuren of aanmoedigen dat er een kind komt.

Maar de cliënt moet haar of zijn verhaal kunnen doen, zonder (voor)oordelen van buitenaf. Je zult merken dat er juist door deze houding ruimte ontstaat om over de kinderwens te praten.

De volgende stap is het verkennen van de betekenis van de kinderwens. Sta samen met de cliënt stil bij de volgende vragen: Waarom wil je een kind? Om erbij te horen? Om iets te hebben om voor te zorgen? Omdat je er zoveel van terug krijgt? Verken vooral of de kinderwens ook een wens voor ouderschap betekent: wil deze persoon echt moeder of vader worden?

Je kunt persoonlijke gesprekken voeren met beide partners. Indien de wens alleen van een vrouwelijke cliënt afkomstig is, zal na het ontvangen van de wens het gesprek moeten gaan over waarom zij in haar eentje voor een kind kiest en of dit wel haalbaar is.

.....

**Sta samen met de cliënt
stil bij de volgende vraag:
Waarom wil je een kind?**

Eerst vragen dan aandragen

Om te kunnen horen wat een cliënt zegt, moet je ook echt luisteren. Dat houdt in dat de cliënt haar/zijn verhaal kan vertellen zonder goedbedoelde inmenging vooraf, omdat je al denkt te weten wat er komt.

Voor het bespreken van een kinderwens met een cliënt gelden onder meer de volgende gespreksvaardigheden: Luister! Beperk je tot luisteren en onderdruk de neiging om een waardeoordeel uit te spreken of uit te stralen. Er is geen goed of fout. Luister actief: dat wil zeggen dat je vraagt en doorvraagt, zonder meteen een oplossing of advies aan te dragen.

Door ruimte aan de cliënt te geven valt er veel te ontdekken:

- Wat is precies de vraag van de cliënt?
- Wat is de beleving van de cliënt ten opzichte van de kinderwens?
- Wat zijn de ideeën van de cliënt over het onderwerp?
- Wat weet de cliënt over kinderen en het opvoeden van kinderen?

In een eerste gesprek gaat het er vooral om dat de cliënt de gelegenheid krijgt zichzelf te uiten. Probeer daarom een open en neutrale houding aan te nemen. Zorg ervoor dat wat je zegt in overeenstemming is met wat je lichaamstaal uitdrukt.

Hoe kun je iemand met een verstandelijke beperking zo open en neutraal mogelijk benaderen?

- Volg de cliënt in haar/zijn woorden.
- Stel vragen ter verduidelijking als je iets niet snapt.
- Stel open vragen (wie, wat, waar, hoe komt het dat, wanneer).
- Geef de cliënt ondersteuning in haar/zijn gevoel.
- Vat steeds kort samen en orden de informatie die de cliënt geeft.
- Check of je de cliënt goed hebt begrepen ('zeg ik het goed zo?').
- Wees je bewust van je non-verbale houding: voorkom dat je met woorden aangeeft dat de kindervens er mag zijn, terwijl op je voorhoofd de afkeuring staat afgetekend.

Oefenen in het praten over een kinderwens

Een kinderwens is niet het meest eenvoudige onderwerp om te bespreken met mensen met een verstandelijke beperking. Het vraagt dan ook enige oefening om een dergelijk gesprek te voeren.

Dit kun je doen binnen je eigen team; tijdens een intervisie- of themabijeenkomst; tijdens scholing of werkbegeleiding; met collega's, leidinggevendenden, deskundigen, en wellicht ook met ouders en/of familieleden.

De bijgeleverde casussen kunnen hierbij helpen. Je kunt natuurlijk ook een casus uit de eigen praktijk nemen. Kies met elkaar een casus en verdeel de rollen. Eén persoon neemt de rol op zich van cliënt, een ander de rol van begeleider en de derde persoon (of de rest van de groep) fungeert als observator.

De casussen staan beschreven op losse kaarten. De algemene beschrijving wordt hardop voorgelezen. Op de kaarten staat aparte aanvullende informatie. Er is één kaart voor degene die de rol van cliënt op zich neemt en één kaart voor de 'begeleider'. Zij weten van elkaar niet precies wat de opdracht is. Ze gaan samen het gesprek aan. De taak van de observator is het gesprek gade te slaan en te letten op een aantal punten (zie observatielijst op p. 15). Houd een schrijfblok bij de hand om notities te kunnen maken.

Na afloop van de oefening wordt het gesprek gezamenlijk geëvalueerd aan de hand van enkele vragen (zie p. 16).

.....

Een kinderwens is niet het meest eenvoudige onderwerp om te bespreken met mensen met een verstandelijke beperking.

Bijlagen

Casus 1: Kimberley

Casus 2: Janneke

Casus 3: Wil

Casus 4: Nel

Casus 5: Soeraya

Observatielijst

Evaluatievragen

Casus 1

Thema: het bespreken van een toekomstplan

Kimberley

Algemene beschrijving

Kimberley is 15 jaar oud. Ze volgt praktijkonderwijs en heeft nog geen idee wat ze wil doen als ze klaar is met school.

Kimberley woont nog thuis. Ze heeft een vriend van 21 jaar, die in de groenvoorziening werkt. Kimberley houdt van kinderen.

Rol cliënt

Je weet nog niet wat je wilt gaan doen als je klaar bent met school.

Je zou graag iets met kinderen willen. Zou een opleiding iets zijn, waarmee je met kinderen kunt werken? Of misschien wil je ook wel zelf een kind.

Zo meteen heb je een gesprek met je begeleider. Samen gaan jullie een toekomstplan maken. Hoe zou jouw ideale toekomst eruit zien?

Rol begeleider

Jij bent de begeleider van Kimberley. Vandaag hebben jullie een afspraak om te praten over haar toekomst.

Bedenk welke onderwerpen de aandacht moeten krijgen als je samen met Kimberley een toekomstplan wilt maken.

Casus 2

**Thema: de kinderwens wordt direct geuit/
komt op tijdens een gesprek**

Janneke

Algemene beschrijving

Janneke is een vrouw van 26 jaar met een IQ van 59. Zij woont op zichzelf en krijgt drie uur in de week begeleiding. Ze heeft geen partner en werkt in een sociale werkplaats.

Janneke is in staat zelfstandig haar huis bij te houden. Haar begeleider heeft geprobeerd haar te leren koken, maar dat lukt niet. Ze eet nu bijna uitsluitend magnetronmaaltijden.

Janneke heeft een zus met drie kinderen. Daar gaat ze wel eens oppassen. In het weekend is ze dagelijks te vinden in het clubhuis om de hoek. Ze doet aan line-dance en is hier erg fanatiek in.

Rol cliënt

Je bent helemaal gek op de kinderen van je zus. Het is een tweeling van zes maanden en een peuter van drie jaar. Je bent er deze week nog geweest. Volgens jou vindt je zus het erg prettig als jij haar komt helpen. Ze zegt vaak tegen jou dat je het allemaal goed doet. Jij wilt nu ook graag een kind van jezelf. Vandaag komt je begeleider langs. In het gesprek probeer je voor het eerst aan te geven dat je deze wens hebt.

Rol begeleider

Jij bent de vaste begeleider van Janneke. Op je wekelijkse huisbezoek bij Janneke begin je, zoals altijd, een praatje hoe het met haar gaat en hoe alles reilt en zeilt. Natuurlijk vraag je ook even wat ze de afgelopen week zoal gedaan heeft.

Casus 3

Thema: er is een vermoeden van een kinderwens

Wil

Algemene beschrijving

Wil is een vrouw van 28 jaar. Ze heeft een IQ van 68 en werkt in de kantine van een buurthuis. Wil heeft telkens korte relaties achter elkaar. Het lukt haar niet om langere tijd een relatie vast te houden. Wil kan redelijk voor zichzelf zorgen. Ze heeft echter ook depressieve periodes. Dan zorgt ze niet zo goed voor zichzelf. Ze heeft een hond en drie katten. Als je bij Wil in huis komt, ruikt het niet altijd even fris. Wil gebruikt de pil, maar vindt dat ze daar te dik van wordt. Daarom is ze er nu maar mee gestopt.

Rol cliënt

Je zit niet zo lekker in je vel. Je hebt periodes dat je nogal depressief bent. Je bent op zoek naar wat je nu eigenlijk aan moet met je leven. Al je vriendinnen hebben een vriend of zijn getrouwd. Enkele van hen hebben kinderen. Dat zou jij ook wel willen. Je slaagt er alleen niet in om een vaste vriend te krijgen. Telkens gaan ze er weer vandoor. Toch wil je graag een baby, met of zonder man.

Misschien lukt dat wel als je stopt met de pil...?

Rol begeleider

Vandaag heb je een gesprek met Wil.

Je maakt je zorgen over haar. Wil heeft verteld dat ze gestopt is met de pil. Ze zegt dat ze er dik van wordt, maar je vermoedt dat er nog een andere reden is.

Probeer met haar te praten en erachter te komen wat ze wil, voor nu en in de toekomst.

Casus 4

Thema: er is een vermoeden of er is net ontdekt dat de cliënt zwanger is

Nel

Algemene beschrijving

Nel is een meisje van 17 jaar. Ze woont nog thuis en gaat al een tijdje niet meer naar school (praktijkonderwijs). Nel is hele dagen van huis en hangt dan in de stad rond. Er is al een paar keer politie aan de deur geweest, omdat zij wat had gestolen uit een winkel. Nel's moeder heeft weinig tijd voor haar. Ze heeft een groot gezin met vijf kinderen en moet in haar eentje het gezinsinkomen met schoonmaken bij elkaar verdienen. Maar nu maakt zij zich toch ernstig zorgen. De laatste tijd is Nel haar bed niet uit te krijgen en gaat zelfs niet meer naar de stad. Ze is erg prikkelbaar en vaak misselijk. Haar moeder denkt dat ze zwanger is.

Rol cliënt

Je hebt verschillende vriendjes en neemt het niet zo nauw. Pas nog heb je onbeschermd seks gehad. Al een tijdje voel je je niet zo lekker. Je twijfelt of je zwanger bent. Je durft het niet aan je moeder te vertellen. Die wordt alleen maar ontzettend kwaad. Straks komt je begeleider, die je overigens al een hele tijd niet gezien hebt. Want wat moet je met zo'n mens. Deze keer wil je wel met haar praten.

Rol begeleider

Je bent gebeld door de moeder van Nel. Ze is bang dat haar dochter zwanger is. Moeder durft zelf het gesprek niet aan met haar dochter. Ze zouden dan wel eens slaande ruzie kunnen krijgen. Met Nel heb je al lange tijd geen contact gehad. Telkens als je een afspraak had, was ze er tussenuit geknepen. Moeder geeft aan dat Nel nu wel wil praten.

Ga het gesprek aan met Nel.

Casus 5

Thema: cliënt heeft al een kind en wil een tweede kind

Soeraya

Algemene beschrijving

Soeraya is een 19-jarige vrouw van Antilliaanse afkomst. Zij heeft een zoontje van twee jaar. Haar IQ is 75 en haar emotionele leeftijd is 8.

Soeraya heeft drie zussen en twee broers. Twee zussen ziet zij regelmatig, net als haar broers. De derde zus heeft jaren geleden, na een flinke ruzie, haar familie de rug toegekeerd. Bij elkaar heeft Soeraya acht neefjes en nichtjes. Haar vader en moeder passen veel op hun kleinkinderen, ook op de zoon van Soeraya. Sinds een jaar woont Soeraya in een flatje, met vrij intensieve begeleiding. De lichamelijke verzorging van haar zoontje gaat haar redelijk af, al heeft hij soms meerdere dagen achtereen dezelfde kleren aan. Zijn emotionele ontwikkeling ontgaat haar. Ze begrijpt niet goed waarom hij bepaalde dingen doet, zoals overal 'nee' op zeggen. Hij zoekt ruzie, zegt ze. Ze vindt hem soms lastig. Soeraya werkt twee dagen in de week bij een supermarkt. Zij houdt haar appartement goed schoon en kookt elke dag. Ze heeft veel vrienden en gaat vaak uit. Ze is gek op baby's.

Rol cliënt

Je wilt graag een tweede kind, omdat je dol bent op baby's. Je vindt het iets minder leuk dat je zoon 'groot' wordt. Met een dikke buik rondlopen vind je ook wel interessant. Veel van je vriendinnen hebben twee of meer kinderen. Dus waarom jij niet? Het is voor jou geen bezwaar dat je geen vaste partner hebt. Je hebt genoeg steun van je familie.

Rol begeleider

Jij bent de vaste begeleider van Soeraya. Je denkt dat zij een tweede kind wil. Probeer erachter te komen of dit klopt en wat precies de redenen zijn voor deze wens. Beseft zij wat een tweede kind inhoudt? Hoe stelt ze zich dat voor? Voer het gesprek.

Observatielijst

1. Met welk gevoel, denk je, zijn cliënt en begeleider het gesprek ingegaan?
2. Hoe is de sfeer tijdens het gesprek?
Valt er enige vorm van beladenheid te constateren?
Waarom kun je dat zien?
3. Hoe is de stemintonatie en lichaamshouding van beiden?
Wat kan deze intonatie en houding betekenen?
4. Krijgt de cliënt de ruimte om haar verhaal te vertellen?
5. Wordt er aandacht besteed aan de (mogelijke) kindervwens van de cliënt en op wat voor manier gebeurt dat?
6. Worden er tijdens het gesprek oplossingen en adviezen gegeven en op welk moment?
7. Hoe denk je dat beiden dit gesprek beleefd hebben?
8. Heb je de indruk dat de cliënt zich begrepen voelt?
Waaruit maak je dat op?
9. Hoe vind je de houding van de begeleider?
  - invoelend
  - afkeurend
  - neutraal
  - gespannen
  - onverschillig
  - anders, nl.:

Evaluatievragen bij de casussen

Vragen aan cliënt

Heb jij voldoende je verhaal kwijt gekund?

Voelde je je begrepen?

Voelde je interesse of afkeuring bij de begeleider?

Wat vond je van de vragen die gesteld werden?

Vragen aan begeleider

Heb je een dergelijk gesprek al eens gevoerd?

Is het toen ook zo gegaan?

Heb je het idee dat je goed hebt geluisterd naar de cliënt?

Wat vond je makkelijk en wat vond je moeilijk bij het stellen van de vragen?

Vragen aan observator

Wat heb je gezien/gehoord?

Wat heb je opgeschreven aan observaties?

Vergelijk deze observaties met de bevindingen van cliënt en begeleider.

Algemeen

Praat verder met elkaar en wissel eventuele praktijkervaringen uit.

ASVZ

Touwbaan 1
Postbus 121
3360 AC Sliedrecht
Nederland
t +31 (0)184 491200

info@asvz.nl
www.asvz.nl

